Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce

Název práce: Polemiky o Bílou horu v českém dějepisectví 1918-1938

Studijní obor: Historie
Autor práce: Dan David Rafael
Vedoucí práce: Tomáš Borovský
Oponent: Milan Řepa

V textu posudku reagujte, prosím, na každý z níže uvedených bodů krátkým komentářem, který se stane podkladem pro diskusi u obhajoby diplomové práce.

1) Schopnost zformulovat relevantní výzkumnou otázku a v závěru práce na ni odpovědět.

Téma práce je nosné: bilance pojetí a intepretací českého stavovského povstání 1618–1620 (nikoliv tedy jen samotné bitvy na Bílé hoře, jak naznačuje metonymicky pojatý titul i první věta úvodu), nabízí bohatý a pestrý materiál k analýze. Tohoto potenciálu si byl autor dobře vědom a dokázal na jeho základě vytvořit smysluplnou práci, jíž vtiskuje dynamiku zejména konfrontace dvou základních přístupů; ty autor vhodně a zároveň atraktivně charakterizuje jako evangelicko-pokrokářský a katolicko-tradiční/konzervativní.

2) Kritický přístup k historickým pramenům. Schopnost udržet metodologický odstup a nezávislost na jazyce pramenů. Přiměřený rozsah pramenné základny s přihlédnutím k její jazykové, paleografické a interpretační náročnosti.

Jako prameny zde slouží texty, a to převážně historiografické práce, věnované českému stavovskému povstání v meziválečné době. Autor musel řešit, které z nich zahrnout, a které naopak opomenout. Jako každá selekce vystavuje se i tato případným výtkám. Těm by autor předešel, pokud by svůj výběr zdůvodnil důkladněji. Ostatně sám lituje, že musel některé texty ponechat stranou pozornosti, a to s ohledem na rozsah své práce. Domnívám se, že se tímto měřítkem nemusel nechat svázat; namísto toho měl raději redukovat prostor věnovaný některým historikům spíše marginálního významu, jako například knězi T. Blatenskému. Co je však podstatné, autor si dokázal udržet interpretační nadhled a snažil se přistupovat k analyzovaným textům jako k výtvorům ovlivněným politickými, sociálními i kulturními poměry své doby a určeným ideovými intencemi svých tvůrců.

3) Míra reflexe současného stavu poznání tématu. Metodologická vyspělost a úroveň argumentace při analýze jednotlivých problémů. Ukotvení v konkrétním teoretickém konceptu a schopnost nahlížet studovanou látku v širším kontextu a třídit informace problémově.

Autor prokázal schopnost teoretické reflexe problematiky. Za metodologické východisko zvolil práce Miloše Havelky, a zejména „koncept symbolických center“; s odkazy k M. Weberovi, E. Gellnerovi a E. Cassirerovi. Zvolený koncept je relevantní, avšak v samotné analýze zůstává spíše rámcovou deklarací než plně rozvinutou a systematicky aplikovanou metodou. Já bych pojmenoval zvolený přístup prostěji. Ať už v historické vědě, nebo v kolektivním historickém povědomí existují „místa paměti“, jež jsou zdrojem střetávání různých pojetí či interpretací minulosti. D. D. Rafael se soustředil na jedno z nich (Bílá hora), a to v konkrétním období (meziválečném). Jeho práce se pohybuje na pomezí dějin dějepisectví a toho, co se nejčastěji, i když většinou poměrně vágně označuje jako diskurzivní analýza. Ta ovšem vyžaduje kvalifikovaného analytika – a autor má předpoklady se jím stát, což v této práci předvedl. To považuji za možná nejzásadnější při jejím hodnocení – vedle osobního zaujetí pro téma, jež z ní vyzařuje.

4) Jazyková a stylistická úroveň (pravopis, srozumitelnost a jasnost vyjadřování, formulační vyspělost, strukturování textu, logická návaznost jednotlivých částí či pasáží). Správnost citačních odkazů a seznamu pramenů a literatury.

Nelze pominout několik prohřešků proti pravopisným pravidlům. Naštěstí jich není tolik, aby ovlivnily pozitivní dojem z předkládaného textu. Jak už bylo uvedeno, tento typ práce vyžaduje určitou míru teoretické reflexe a tomu odpovídající jazyk. To se autorovi daří většinou snoubit; místy ovšem snaha o odborné vyjadřování jde na úkor srozumitelnosti – jako dva příklady za všechny: novotvar „etablace“ a pojem „protointerpretace“. Pro poznámkový aparát zvolil autor normu ČČH, již se mu daří až na marginální výjimky držet. V bibliografii by bylo vhodnější rozlišit práce primární (tedy analyzované dobové texty) od sekundární literatury. Jistým deficitem je scházející český i anglický abstrakt. A v neposlední řadě: závěr zde plní funkci shrnutí pouze částečně; obsahuje pasáže, jež v podstatě mají povahu samostatné kapitoly či podkapitoly (konkrétně Chudobovi *Španělé na Bílé hoře*). Nicméně je nutno zdůraznit, že autor prokázal schopnost logicky a návazně strukturovat text.

5) Otázky k rozpravě a případná doplňující vyjádření.

1. U některých bibliografických odkazů v poznámkách si nejsem jist, zda tyto práce zná autor jen zprostředkovaně z díla Miloše Havelky, nebo je sám prostudoval – jako zvláště v případě Cassirerova *Wesen und Wirkung*…
2. Na s. 14 píše D. D. Rafael o „určité frustraci historické obce a vědomí nutnosti revize otců dějepisectví“. Co nás jako historiky/čky frustruje dnes, si všichni jasně uvědomujeme; ale v čem spočívala podle autora tato frustrace v meziválečném období? Koho považuje autor za „otce dějepisectví“ (v této souvislosti explicitně jmenován „populární Denis“), jež bylo nutno „revidovat“? A proč?
3. Jestliže autor lituje, že musel některé texty či historiky vzhledem k rozsahu své práce ponechat stranou – nezvažoval, že by se soustředil výhradně na práce napsané například u příležitosti třísetletého výročí roku 1620? Že by právě to umožnilo důkladněji postihnout sepětí historiografie s aktuální politickou situací a společenskými poměry?
4. Autor reprodukuje výtky adresované Pekařovi (zde konkrétně Slavíkem, a také Rádlem), že „sám nikde neuvádí, co pod pojmy *národ* a *národní cítění* rozumí, ačkoliv je velmi často používá“. (s. 32–33) To je vůči Pekařovi dosti nespravedlivé. Vždyť přiznejme si, kolik českých historiků/ček (v 19. i 20. století) s těmito pojmy pracovalo, aniž by je teoreticky ukotvilo? Myslím, že by se dali spočítat na prstech jedné ruky. Ostatně sám D. D. Rafael operuje s pojmy či výrazy jako „nové paradigma české historické identity“ (s. 20), „identita českého národa“ (s. 35), „česká kulturní identita“ (s. 38) a vůbec „národ“ v mnoha polohách a podobách – bez jakéhokoliv náznaku potřeby definice. Nebo se mýlím?

Návrh celkového hodnocení diplomové práce: Prospěl výborně

V Brně dne 5. 6. 2025

Milan Řepa

…….

Jméno autora posudku a podpis